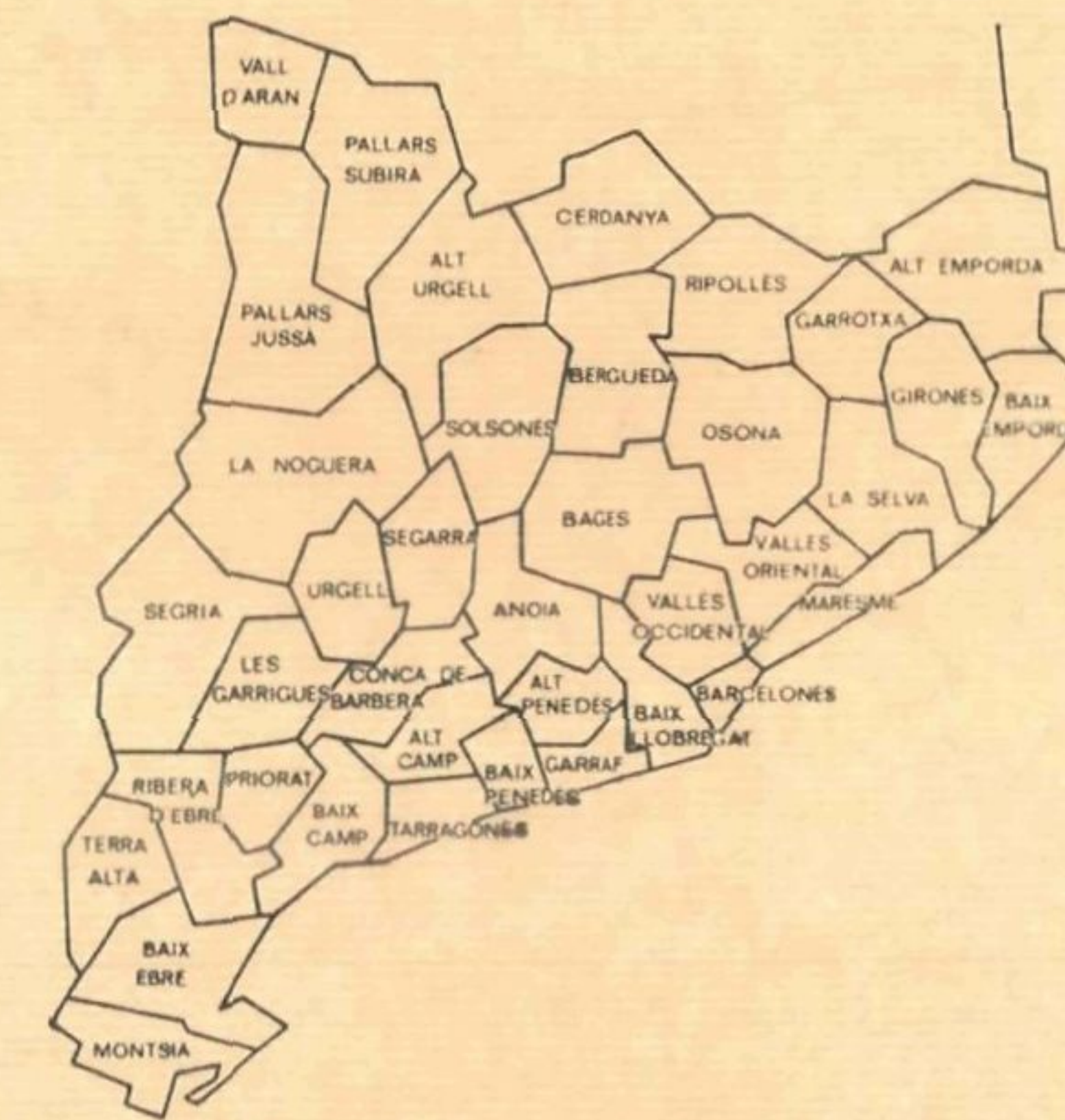

ESTUDIS ELECTORALS / 3

A cura de l'EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (U.A.B.)

Atlas electoral de Catalunya 1976~1980

Equip de sociologia electoral
U.A.B.

SEPARATA

Barcelona, 1981

1.- LA VIDA ELECTORAL A CATALUNYA
ELECCIONS I REFERENDA
ENTRE 1976 I 1980

LA VIDA ELECTORAL A CATALUNYA: ELECCIONS I REFERENDA ENTRE 1976 I 1980

Josep M.ª Vallès
Equip de Sociologia Electoral (U.A.B.)

Després de gairebé mig segle d'abstinència electoral, set consultes en menys de quatre anys configuren l'atapeïda vida electoral catalana del període 1976-1980. El punt inicial de l'etapa és el referèndum del 15 de desembre del 1976 sobre la Llei per a la Reforma Política; el seu punt final es troba en les primeres eleccions al Parlament de la III Generalitat, celebrades el dia 20 de març del 1980. Entre les dues dates, registrem tres referenda —el ja esmentat de 1976, el constitucional de 1978 i l'estatutari de 1979— i quatre eleccions —les generals de 1977 i 1979, les municipals de 1979 i les parlamentàries de Catalunya del 1980.

Aquesta proliferació encobreix, però, una evident diversitat de naturalesa que dificulta la formulació de deduccions a partir de la comparació. Cal distingir sempre les consultes referendàries de les pròpiament electorals. Però és precís també assenyalar objecte i condicionants diferents quan es tracta de cadascun dels tres referenda o de cadascuna de les quatre eleccions, perquè —fins a cert punt i com veurem més endavant— arriben a ser en certa manera «casos únics» cadascun d'ells.

Malgrat tot i sabent que les perioditzacions depenen d'un cert grau d'arbitrarietat, creiem que les set consultes del període poden ser considerades conjuntament com una primera onada d'expressió popular, en el moment inicial del nou sistema democràtic parlamentari a Espanya i de recuperació de l'autogovern a Catalunya. El quadrienni 1976-1980 contem-

pla precisament la posta en marxa d'un nou intent de consolidar en el nostre entorn social un esquema pluralista de llibertat política: sabem que l'expressió electoral no és l'única —i de vegades tampoc la més important— forma d'expressió política, però no se li pot negar el paper simbòlic i, al mateix temps, eficaç que li otorga la concepció democràtica de l'organització política. Aquesta expressió social per la via del sufragi està sotmesa a condicionants i pateix deformacions, però és aquesta via la que contribueix a què la societat s'identifiqui políticament a si mateixa i s'estructuri en determinades pautes de distribució del poder.

En el cas que examinem, els condicionants i les deformacions originats en la peculiaritat de la «transició» de la dictadura a la monarquia democràtica han estat importants, però també era intensa, a l'ensem, la pressió social per a deixar aflorar la riquesa d'una imatge col·lectiva que el franquisme havia esborrat i per a posar en peu un esquema polític complex que substituís l'aparença de brutal senzillesa que caracteritza el poder dictatorial.

S'ha de reconèixer, però, que el procés —tot i les lloances que ha merescut de part d'observadors estrangers— ha deixat un regust d'insatisfacció. No és el moment d'entrar en l'anàlisi a fons del fenomen i en les seves explicacions, però sí caldria preguntar-se fins a quin punt la vida electoral d'aquests quatre anys n'ha estat factor i n'ha expressat alguns efectes, com és el de la tendència a l'augment de l'abstenció.

Amb aquesta intenció, presentem cadascuna de les set consultes realitzades, amb indicació del corresponent marc polític, de les posicions polítiques concurrents i dels resultats globals. Aquest recorregut ens ha permès caracteritzar de forma sintètica alguns trets definitoris que la vida electoral catalana ha posat de manifest en aquest període.

Es tracta d'anotacions provisionals que l'evolució posterior dels fets haurà de revalidar, però que en aquest moment ens poden servir de pistes interpretatives en tres direccions de recerca complementàries: patró d'orientació del vot i sistema de forces polítiques, grau de participació i inhibició en el procés electoral i, finalment, implantació territorial de les estructures de vot.

1. UN PATRÓ PLURIPARTIDISTA ORIENTAT A L'ESQUERRA

a) En el període electoral 1976-1980, la societat catalana s'ha expressat electoralment d'acord amb un patró pluripartidista d'intensitat moderada. Aquest patró el formen, fonamentalment, quatre partits —cinc, des de les eleccions de 1980— que superen el 10 per cent dels vots emesos, sense que cap d'ells pugui marcar una preponderància clara. Es tracta, com sabem, de CC-UCD, CiU, PSC i PSUC —amb ERC, des del 1980—. Aquesta composició de l'espectre partític es diferencia del quadre estatal, més

simple i —fins ara més concentrat en dues grans forces: socialistes a l'esquerra i UCD a la dreta.

El pluralisme de l'esquema català respon a l'acumulació de dos *cleavages* que afecten originalment a l'orientació política col·lectiva: la divisòria de classe o grup social i la divisòria catalanisme-espanyolisme. La primera distingeix els partits autodenominats «de classe» enfront dels partits ignorants de la definició social dels seus seguidors. Entre els primers, se situen socialistes i comunistes. Entre els segons, centristes, convergents i republicans.

Degut a la incorporació del nacionalisme per part dels partits «de classe», la segona divisòria afecta especialment als partits «no classistes» que —des del punt de vista històric— s'han identificat amb posicions diverses davant de la reivindicació nacional catalana. En aquest terreny, la tradició nacionalista i militant de Convergència s'ha de distingir de l'espanyolisme d'AP o de l'adhesió recent, cauta i gradualista de CC-UCD a l'afirmació nacional. La pugna entre CiU i CC-UCD per a fer-se amb l'hegemonia de l'electorat moderat té una certa simetria amb la dualitat socialista-comunista al si de l'esquerra, però, aquesta dualitat no té l'origen típic d'altres països: l'escissió dels partits de la II Internacional, amb el naixement de dues organitzacions que es disputen el vot de l'electorat europeu d'esquerra. En el nostre cas, guerra civil i oposició clandestina al franquisme són les matrius que donen lloc a la consolidació d'ambdues forces polítiques, que només «s'estrenen» a la vida electoral i democràtica amb les eleccions del 1977. Ambdues forces semblen adreçar-se a una mateixa franja de l'electorat, utilitzant senyals d'identificació manlevats sovint a la més consistent tradició socialista i comunista de l'Europa occidental, tot i que no en comparteixen fonamentalment les trajectòries històriques.

b) En l'esquema quadripartit que hem assenyalat, es produeix des del 1977 un decantament de l'electorat cap a les posicions d'esquerra que, tot i experimentar una certa erosió, es manté encara en les eleccions del 1980. Sabem que l'agregació de resultats de diferents partits i la seva qualificació com a dreta o esquerra són sempre discutits i discutibles. Això no obstant, oferim un quadre d'agregacions en el que pot recolzar-se l'afirmació anterior, tant si s'adopta una visió bipolar (dreta-esquerra) com tripolar (dreta-centre-esquerra) del panorama de forces polítiques del país. L'orientació a l'esquerra del vot popular sembla, en ambdós casos, prou aparent:

Partits i coalicions	Percentatges sobre total vots emesos		
	1977	1979	1980
AP - DC - SC	3,5	3,6	2,3
CC - UCD	16,8	19,0	10,5
UCDCC	5,6	—	—
(AP + UCD + UCDCC)	(25,9)	(22,6)	(12,8)
CiU	16,8	16,1	27,7
(AP + UCD + UCDCC + CiU)	(42,7)	(38,7)	(40,5)
ERC	4,5	4,1	8,9
PSA	—	—	2,6
PSC	28,4	29,2	22,3
PSUC	18,2	17,1	18,7
(PSC + PSUC)	(46,6)	(46,3)	(41,0)

La dinàmica de la vida electoral i política del període estudiat permet apuntar que el factor discriminant del vot més important és —com ho ha estat fins ara a la major part de les societats europees amb tradició democràtica— la pertinença al grup social.

En el cas català, la segona gran divisòria potencial —la marcada per la posició davant del problema nacional— no ha tingut fins ara una expressió determinant. I això, no tant per causa de pèrdua de consciència de la ciutadania, sinó per dos altres fenòmens que afecten a totes les forces i orientacions polítiques. El primer fenomen és la incorporació de l'afirmació nacional per part de totes les grans organitzacions polítiques del país. El segon fenomen és la progressiva decantació social dels moviments de la resistència que es definien com estrictament nacionalistes, inclinats els minoritaris cap a posicions revolucionàries d'«alliberament nacional», i inclinats els majoritaris cap a fórmules de compromís amb el model econòmic i social defensat pel centre-dreta espanyol.

c) No obstant, podem considerar que el període 1976-1980 és insuficient per arribar a la consolidació d'un patró estable d'orientació del vot, com el que coneixen països amb tradició electoral més antiga. La possible evolució de tendències per aparició o desaparició de la influència de determinats *cleavages* o pels efectes de la mateixa acció política institucionalitzada no ha de ser descartada. Entre els fenòmens a analitzar volem recordar la possible repercussió de la coexistència —en l'àmbit català— de tres tipus de consultes electorals, corresponents a altres tantes esferes d'organització política: les eleccions locals, les eleccions parlamentàries catalanes i les eleccions legislatives estatals.

Per d'altres països en situacions semblants —Alemanya Federal, Itàlia— s'han intentat analitzar els possibles efectes induïts pel comportament electoral d'un tipus de consulta sobre els altres. L'experiència catalana del període és encara massa breu, car només disposem de dues eleccions legislatives a nivell d'Estat, enfront d'un cas únic d'eleccions locals i un

altre d'eleccions al Parlament autònom. Caldrà esperar, doncs, a l'ampliació del període per extreure'n deduccions d'algun valor. No obstant, a tall d'hipòtesi, cal remarcar els desplaçaments que —a l'interior de dreta i esquerra— semblen haver-se produït a l'interior de les dues ales del quadre partític, segons el tipus d'elecció. Desplaçaments favorables a CC-UCD i PSC quan es tractava d'eleccions legislatives d'Estat i, en canvi, avantatjoses per CiU i —en menor grau ERC— quan s'han celebrat les eleccions parlamentàries catalanes.

La confirmació de les tendències i, per tant, la cristallització del patró ha de situar-se en una etapa futura, quan tinguem respostes a alguns interrogants, que plantegen, entre d'altres, els punts següents:

— l'evolució de les relacions entre les dues principals orientacions de signe moderat —CC-UCD i CiU—, que oscil·len, fins ara, entre una competència concertada i una temptació de fusió;

— l'evolució de les posicions dels dos grups principals de l'esquerra —PSC i PSUC—, la identitat i relacions recíproques dels quals no poden escapar a la influència de la que experimenten els seus homòlegs de l'Estat i, fins i tot, d'altres països;

— la decantació general de l'esquema entre dues possibilitats alternatives: la bipolarització centrífuga entre blocs o la confluència centrípeta cap un centre;

— el potencial renaixement d'una divisòria o *cleavage* entre població d'origen immigrat, fins ara aparentment poc eficaç, però apuntada recentment en dos fenòmens; en l'emergència del «Partido Socialista de Andalucía», en les eleccions catalanes de 1980, i en alguns aspectes de la crisi interna del PSC durant el seu darrer Congrés del mateix any.

2. LA TENDÈNCIA A LA BAIXA PARTICIPACIÓ

a) La persistent disminució de la participació electoral és un dels trets que més criden l'atenció de l'observador en examinar el període 1976-1980. Aquesta tònica és comuna a la resta de l'Estat, però queda més remarcada a Catalunya degut a la superior quantitat de consultes —set en total, enfront de les cinc estatals— celebrades durant l'esmentada etapa política. Veiem-ho en el quadre-resum següent:

	<i>Ref.</i> 1976	<i>Leg.</i> 1977	<i>Ref.</i> 1978	<i>Leg.</i> 1979	<i>Mun.</i> 1979	<i>Ref.</i> 1979	<i>Parl.</i> 1980
% Abstenció a Catalunya	26,0	20,7	31,9	31,5	40,0 *	39,5	37,9

(*) Estimació

El caràcter heterogeni de les consultes dificulta, en cert grau, la comparació, però permet deduir una clara tendència a la inhibició de l'electorat català. Aquesta tendència té dos moments de particular intensitat si comparem només les eleccions, i deixem de banda els referenda.

Aquests dos moments d'inflexió cap a la baixa se situen entre les legislatives de 1977 i les legislatives de 1979, el primer, i entre les legislatives de 1979 i les municipals del mateix any, el segon. Les eleccions del 1977 havien presentat una taxa de participació comparable a la de països europeus de participació mitjana, però la gran caiguda —més de 10 punts— entre 1977 i 1979 feia, tant de Catalunya, com de tot l'Estat, unes societats entre les menys participatives d'Europa a nivell electoral. La segona inflexió a la baixa entre les legislatives del 1979 i les municipals del mateix any aguditzaria encara més aquesta imatge inhibicionista de l'elector català.

Finalment, entre les municipals de 1979 i les parlamentàries catalanes de 1980 es produeix una lleugera recuperació, que no permet igualar els nivells de participació de les legislatives de 1979.

b) Aquest itinerari de la taxa general de participació encobreix, però, dinàmiques una mica diverses si observem el comportament a nivell municipal. Situats en aquest pla, podem afirmar que la caiguda de la participació entre 1977 i 1979 és general i repartida de forma considerablement homogènia per tot el país.

En canvi, les variacions entre les legislatives de 1979 i les municipals del mateix any presenten ja algunes particularitats. Pot afirmar-se que en les poblacions de tamany mig —entre 2.000 i 10.000 habitants— es produeix una certa recuperació de la participació, motivada tal vegada per la proximitat d'una competició local més mobilitzadora que la general. En canvi, les grans poblacions experimenten generalment un descens de la participació, la qual cosa influeix —pel seu pes demogràfic— en el descens global de la taxa.

També és heterogènia la dinàmica de la participació, si comparem les locals de 1979 amb les parlamentàries catalanes del 1980, perquè ens trobem poblacions on augmenta i poblacions on disminueix la participació. En aquesta ocasió semblen ser les poblacions més grans —més de 10.000 i, especialment, més de 50.000 habitants— les que, en general, presenten augments de votació, mentre que les localitats petites disminueixen la seva participació en magnituds diverses. En molts pocs casos es retorna a o es supera la cota de les legislatives de 1979, si bé són més nombrosos els municipis que s'hi acosten significativament.

En termes de distribució territorial, la Catalunya Vella —generalment més participacionista— sembla una mica més estable, dins la tònica descendent, en el seu comportament. La Catalunya Nova presenta situacions d'intensitat diferent, i s'installa ordinàriament en situacions de baixa participació, sense accentuar-ne espectacularment la pobresa original. Finalment, la Catalunya Novíssima sembla la més sensible a les variacions a la baixa, tot i que el 1980 dona signes també d'una relativa recuperació.

c) Ja hem advertit que comparem consultes de tipus diversos i que la sèrie és massa incompleta per a extreure'n conclusions sòlides. Però és un fet prou aparent que, en tots els casos, la tònica general és d'elevada abstenció. Només la cota participativa del 1977 quedaria com un punt màxim de mobilització electoral, degut a les circumstàncies extraordinàries d'una ocasió històrica irrepetible.

Si, amb totes les reserves, prenem aquesta cota de 1977 com un «sostre», hem de reconèixer que el gruix abstencionista al nostre país supera el d'altres societats similars quant a les condicions socioeconòmiques. La raó de la diferència no pot —sempre a nivell hipotètic— ser atribuïda únicament als tres factors conjunturals típics: deficiències tècniques de l'administració electoral, incapacitats físiques d'ordre divers o abstenció «técnica», i, finalment, cansament o inhibició electoral conjuntural per raons polítiques.

Implantada, per una part, en contextos rurals deprimits i, per altra, en les grans conurbacions recents de l'àrea de Barcelona, l'estudi de l'abstenció electoral catalana necessita detectar-ne les seves arrels en una o unes «cultures cíviques», la definició més precisa de les quals correspon al treball conjunt de les ciències socials. Només aleshores podrem calibrar fins a quin punt l'elevada i permanent taxa d'abstenció representa una resistència a la integració en el sistema sociopolític i les seves possibles repercussions.

3. ESTRUCTURA DEL VOT I DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL: LES «CATALUNYES ELECTORALS».

a) Hem vist, en termes generals, de quina manera distribueix l'electorat català les seves preferències, concretant un quadre d'orientacions i tendències que s'encarna en un determinat sistema de forces polítiques. Però aquesta visió global del panorama ens incita a analitzar més detalladament la seva composició, per a copsar-ne una eventual homogeneïtat o, per contra, denunciar-ne la comprensió d'estructures diferents.

Aquest moviment d'anàlisi és el que alguns autors han intentat en d'altres societats electorals descomposant-les en estructures marcades per una connotació purament geogràfica (nord-sud, interior-litoral), de predomini socioeconòmic (ruralitat-urbanitat, agricultura-indústria) o d'elaboració més complexa (centre-perifèria).

En el cas català, ens manquen encara dades bàsiques i seqüències electorals suficients per a establir algun esquema interpretatiu d'aquest tipus que, per altra banda, pot convertir-se de vegades en simple experiment formalista sense excessiva virtualitat explicativa del fenomen electoral i polític.

Tanmateix, en tractar de la realitat electoral catalana i de la seva projecció territorial, ens sembla útil avançar algunes hipòtesis que altres re-

cerques poden utilitzar com a punt de partida i, d'acord amb el seu punt d'arribada, sotmetre a la crítica que els pertogui. En aquest sentit, l'anàlisi del període electoral 1976-1980 revela *grosso modo* la persistència de quatre estructures de distribució de les variables electorals. Advertim des d'ara que es tracta de figures de límits de vegades poc definits i que cal prendre com a propostes incitatives.

b) Una primera estructura de distribució del vot es caracteritza per una participació relativament elevada en el context general de Catalunya i per un predomini de convergents i socialistes, com a forces polítiques més importants a l'interior de la dreta i de l'esquerra, respectivament.

Una segona estructura es defineix per una baixa participació i per la presència relativament equilibrada de convergents i centristes, mentre que els socialistes ocupen una posició menys sòlida.

Una tercera estructura de vot queda marcada per la baixa participació, per la posició relativament important dels socialistes i pel predomini de centristes al si del sector moderat de l'electorat.

Una quarta estructura inclou una participació mitja, la presència consistent de socialistes —acompanyats de valors importants dels comunistes—, i, des del 1980, la relativa preeminència de convergents sobre el seu més directe competidor, els centristes.

El primer esquema correspon, en línies generals, a les comarques gironines i de l'interior de la circumscripció de Barcelona, mentre que el segon —que podria constituir una variable de l'anterior— se situa geogràficament en el Pirineu i Pre-Pirineu lleidatà.

El tercer esquema correspon, fonamentalment, a l'hinterland de Lleida, comarques de Tarragona i terres de l'Ebre, tot i que poden trobar-se matisos diferencials per cadascuna de les zones esmentades.

Finalment, el quart esquema coincideix amb les comarques situades entorn de la capital del país, agrupades des de l'any 1964 sota la denominació —sense efecte legal— d'Àrea Metropolitana de Barcelona.

c) En una altra ocasió, ens hem permès extrapolar la terminologia dels medievalistes per a qualificar les Catalunyaes electorals que acabem de delimitar. El primer i segon esquema se situaria en la Catalunya Vella dels historiadors, el confí de la qual queda marcat pels eixos Llobregat-Anoia i Segre, corresponent a les terres de sobirania cristiana ocupades fins al segle X-XI.

El tercer esquema pot situar-se sobre les terres del triangle Lleida-Tarragona-Tortosa, la incorporació de les quals a Catalunya culmina en el segle XII. Es tracta de la Catalunya Nova dels historiadors.

Finalment, hem batejat com a Catalunya Novíssima les comarques que graviten directament sobre la ciutat de Barcelona, des de què el procés accelerat de concentració demogràfica converteix l'àrea barcelonina en el receptacle del setanta per cent de la població catalana.

Obviament, no volem establir cap determinisme històric directe entre les demarcacions de la història medieval i l'actual geografia electoral catalana. Però, a l'hora d'explicar aquesta geografia, no podem passar-nos de

consideracions històriques, com no podem passar-nos tampoc d'aportacions demogràfiques i socioeconòmiques.

En efecte, els tipus d'assentament i dimensions de les poblacions, l'estructura econòmica de cada àmbit i les connotacions culturals pròpies i importades en cadascun d'ells presenten homogeneïtats relatives, a les quals podem atribuir influències sobre l'orientació electoral dels seus habitants.

La Catalunya més pròspera i equilibrada —terres de Girona i interior de Barcelona— es contraposa a la Catalunya rural deprimida —el Pirineu i el Pre-Pirineu—, a determinades zones de la Catalunya Nova i a la concentració descompensada d'indústria i urbanització caòtica de la Catalunya Novíssima.

En línies generals —i amb algunes modificacions— aquest esquema quatrimpartit queda també registrat en l'aproximació estadística que presentem més endavant (vegeu pg. 90). La combinació de factors explicatius de la distribució territorial de les opcions electorals ens classifica igualment quatre Catalunyes relativament diferents.

Aquesta diferenciació és resultat de la influència acumulada d'una determinada història agrícola, de la industrialització gradual del país i de l'explosió urbanitzadora més recent, amb el fenomen de la immigració massiva del darrer quart de segle. Esbrinar l'impacte d'aquesta conformació de les estructures socials sobre les estructures i actituds polítiques és tasca que correspon gairebé, per igual, a la ciència política i a l'antropologia cultural.

d) És important subratllar que els àmbits que acabem d'indicar tenen —com és sabut— una magnitud molt desigual, destacant de manera brutal el pes de la Catalunya Novíssima o entorn barceloní. Amb més del 70 per cent de la població, aquesta Catalunya Novíssima influeix sempre de manera determinant en els resultats electorals globals del país. Ens trobem amb un cas de macrocefàlia que té també algun paral·lel en petits Estats de l'Europa occidental, com poden ser Àustria o Dinamarca, però sense la mateixa intensitat.

Aquesta desigualtat entre les àrees on s'implanten diverses estructures de vot té conseqüències polítiques i institucionals d'importància, però que no ens interessin aquí, on cadascuna de les estructures ressenyades presenten —des d'un punt de vista qualitatiu— el mateix interès.

e) En el pla electoral, la diferenciació de conductes individuals i col·lectives té la seva altra cara en el procés de «nacionalització» del comportament que —en el breu període 1976-1980— hem pogut analitzar. Efectivament, si bé les pautes o esquemes de distribució del vot es defineixen en els termes abans expressats, també pot detectar-se un progressiu fenomen d'homogeneïtzació del model, que iguala —relativament— la presència de les diferents opcions en tots els territoris. En una paraula, s'equilibren els valors de cada força política, que comencen a moderar les «puntes» del seu perfil, augmentant allà on són febles i disminuint potser allà on són més forts.

Aquest moviment d'homogeneïtzació és corrent en altres societats polítiques, amb tradició electoral més antiga. Es considera la conseqüència de la pèrdua d'influència de factors locals, degut a l'augment d'eficàcia comunicativa i l'anivellament lent —però progressiu— de la problemàtica i les condicions de les poblacions.

Pel que fa a Catalunya, el procés d'homogeneïtzació només apunta. Si, per altra part, tenim en compte la diversitat de consultes —legislatives d'Estat, locals i parlamentàries catalanes— sobre la qual podem ara treballar, es fa necessari esperar la continuació de la seqüència electoral que —des d'ara— haurem d'anar observant des de l'esmentada perspectiva.

I. EL REFERÈNDUM DEL 15 DE DESEMBRE DEL 1976

1. L'OBJECTE DE LA CONSULTA I LA SITUACIÓ POLÍTICA

a) Un objectiu formal i una finalitat real

L'objecte formal de la convocatòria consistia en la consulta popular sobre una Llei Fonamental «per a la Reforma Política», elaborada d'acord amb tots els requisits de la legislació bàsica de la dictadura. Però, des d'un punt de vista real, el referèndum significava l'intent de superar el «reformisme continuïsta» fracassat del període Arias Navarro, i de revalidar el camí d'una «ruptura controlada» des dels aparells del poder establert.

Aquest canvi d'itinerari responia, en línies generals, a la influència de tres factors: la pressió internacional dels països de l'àrea occidental, la insistència —suficient per a influir, sobre el procés, però insuficient per a dirigir-lo— de l'oposició democràtica interior i, finalment, la voluntat del Rei i d'alguns sectors del mateix *establishment* de l'antic règim, conscients de la necessitat d'adequar el sistema polític als canvis profunds experimentats per la societat espanyola.

b) Una expectativa popular de canvi

Des del punt de vista de l'opinió pública, cal destacar el clima d'expectativa de canvi que de manera difosa dominava la majoria del país. Aquesta expectativa de renovació havia estat en bona part alimentada —de forma més o menys directa— per les forces sindicals i polítiques d'oposició que no aconseguiren, en canvi, transmetre els seus escrúpuls democràtics sobre el contingut o sobre la transparència del procediment formal de la consulta. També s'escapaven a l'opinió pública els detalls de la filigrana jurídica que el text objecte de referèndum representava, com a via formal de dissoldre l'aparell legal del franquisme des de les seves mateixes bases.

c) *Una propaganda plebiscitària*

En la campanya del referèndum, el govern va adoptar un cop més l'esquema de les consultes plebiscitàries del franquisme: intervenció massiva dels aparells de l'Estat i —particularment—, de la Televisió en favor de l'actitud afirmativa, dificultats o prohibicions per la propaganda en favor del no o de l'abstenció, negació de l'existència pública d'interlocutors discrepants (partits polítics, altres forces socials), etc. Però, en aquesta ocasió, la simplificació plebiscitària de la consulta plantejava un dilema —«democràcia, sí o no»— que no repugnava a la voluntat majoritària de canvi a què ens hem referit abans, desitjosa d'antuvi de donar una resposta positiva a la crida.

2. LA POSICIÓ DE LES FORCES POLÍTIQUES

En una situació en la qual era negat oficialment el pluralisme polític, és obligat distingir per una part, els sectors incrustats en el *Movimiento* franquista i, per altra, les forces polítiques democràtiques reduïdes a una clandestinitat més o menys rigorosa.

a) Dintre del «règim», només un minoritari sector ultradretà —conegut aleshores com el «bunker»— va oposar-se al projecte, primer en el debat en el si dels organismes oficials —Corts, Consejo del Movimiento— i després, fent campanya pel «no».

b) Entre les forces polítiques democràtiques, podem registrar dues actituds. Per una part, la prudent inhibició dels sectors moderats de l'oposició, desitjosos de no comprometre's en l'operació de la que desitjaven l'èxit. Per altra part, la campanya quasi clandestina —i no sempre massa entusiasta— per l'abstenció portada a terme per l'esquerra, de conformitat amb els reflexos de la lluita antidictadura i tal vegada sotmesa a les rígides exigències de la coherència de principis davant d'una realitat no massa creïble, com era la decisió d'un sector del franquisme a modificar-ne els plantejaments bàsics.

En tot cas, cal remarcar que cap de les forces democràtiques proposava el vot negatiu.

3. ELS RESULTATS

a) *Els aspectes generals*

En relació amb els resultats estatals, podem establir pel que fa a Catalunya les observacions següents:

— La participació al referèndum és considerable, tot i que lleugerament

inferior a la registrada en el conjunt de l'Estat. Les consignes abstencionistes són, per tant, poc seguides.

— El vot negatiu, que ha de ser substancialment considerat com de resistència al procés democratitzador, és molt feble i —dins de la migrada de les proporcions— inferior al vot negatiu a nivell d'Estat.

— El vot afirmatiu, que expressa l'expectativa d'un canvi més o menys radical, és massiu arreu de Catalunya, però lleugerament inferior al registrat globalment a nivell d'Estat. L'explicació rau en l'observació següent.

— La suma de vots en blanc i nuls és a Catalunya més elevada que al conjunt de l'Estat. La interpretació d'aquest vot no és senzilla, perquè pot incloure —junt amb els errors mecànics— dues actituds divergents: la d'adhesió tèbia —per qüestió de forma o de fons— al procés de reforma o la de resistència «passiva» a aquest mateix procés. En tot cas, la relativament més abundosa presència de vots en blanc i nuls —que doblen el vot negatiu— pot ser considerada com una intervenció electoral més matitzada en un context plebiscitari.

b) La implantació territorial

Distingirem les principals actituds i la seva distribució geogràfica.

— Pel que fa a l'abstenció, sembla relativament més intensa en dos contextos: la zona d'influència metropolitana de Barcelona i les àrees de la Catalunya Nova i de la Catalunya pobra de l'interior. Des del punt de vista interpretatiu, podem pensar en dos factors explicatius diversos per cadascun dels contextos, confirmats per les consultes posteriors: en el primer àmbit una més gran audiència de les consignes abstencionistes dels partits d'esquerra; en el segon, una situació sociopolítica menys integrada i, en conseqüència, més apàtica davant de tot fet electoral.

— El vot afirmatiu s'estén de forma força regular per tot el territori, amb posicions més fortes a la circumscripció de Girona, nord de Barcelona i terres de l'Ebre. En canvi, les posicions relativament més febles se situen entorn de la capital i de les comarques de l'Àrea metropolitana. Per la seva part, el vot negatiu no arriba mai al dos per cent del cens electoral, amb diferències pràcticament insignificants.

— El vot blanc i nul que ja hem comentat se situa territorialment en dos contextos que posteriorment donaran comportaments electorals diferenciats: per una part, la Catalunya Novíssima de l'Àrea metropolitana de la capital i, per altra, les zones de comportament més moderat de les terres de Girona i de Barcelona de l'interior. En certa forma, queda confirmada així la hipòtesi del doble significat del vot nul i blanc.

c) Observacions finals

Del referèndum del 15 de desembre de 1976 podem extreure dues apreciacions bàsiques:

— Catalunya es pronuncia massivament per la renovació política, per

damunt de les resistències dels immobilitistes i de les reticències dels demòcrates històrics;

— amb certes ambigüitats, es perfila ja una distribució territorial del comportament electoral que serà confirmada en les consultes posteriors.

II. LES ELECCIONS LEGISLATIVES DEL 15 DE JUNY DEL 1977

1. EL PANORAMA POLÍTIC

Convocades pel Reial Decret de 15 d'abril de 1977, les eleccions són moment principal del procés engegat amb la mort del general Franco i endegat per la Llei de Reforma Política, refrendada quatre mesos abans del decret de convocatòria i sis mesos abans de la data —15 de juny— fixada per a les eleccions. Podem resumir en quatre notes el panorama polític dintre del qual són convocades les eleccions.

a) Una transició controlada

Superat per la força de la situació el dilema entre «reforma o ruptura», la transició de la dictadura a la democràcia parlamentària es condueix de forma controlada des de l'estructura estatal derivada del franquisme. La intervenció de l'oposició democràtica permet, per la seva part modificar aspectes fonamentals que fan possible legitimar el procés electoral derivat encara de la situació anterior per obra de la Llei per a la Reforma Política. Les conseqüències centrals d'aquella intervenció es reflecteixen en la legalització de totes les forces polítiques principals —inclosos el PCE i el PSUC—, l'apertura de canals elementals d'expressió pública lliure i les garanties de transparència electoral indispensables.

b) Unes eleccions potencialment constituents

Les eleccions no eren formalment concebudes com a constituents. La dreta continuïsta del franquisme en negava la necessitat i àdhuc la conveniència, mentre que el Govern es mantenia en una actitud poc definida i d'expectativa. En canvi, les forces d'esquerra i les nacionalistes, juntament amb els sectors democràtics incorporats a la coalició del President Suárez defensaven la necessitat de què l'assemblea elegida tingués caràcter constituent. Reforçava aquesta posició jurídico-constitucional el sentiment popular sobre l'exigència d'un «canvi sense traumatismes» que —en el cas de traduir-se electoralment— potenciaria la virtualitat constituent de la convocatòria.

c) Un cos electoral novell i una campanya mobilitzadora

L'experiència electoral constituïa una novetat total per a la major part de la ciutadania del país: només el grup dels majors de 64 anys havia tingut la possibilitat de votar en les darreres eleccions democràtiques celebrades el 16 de febrer de 1936. No podien influir, per això, sobre la decisió individual de l'elector, el pes i la rutina d'una pràctica tradicional i regular que identifica a gran nombre de ciutadans amb una determinada opció política. En certa forma, la història electoral, individual i col·lectiva, començava de nou.

Això pot explicar també el clima d'expectació suscitat per la campanya electoral, intensament desplegada pels partits i atentament seguida per l'opinió en les seves diverses manifestacions.

d) Un plebiscit sobre el futur de Catalunya

Malgrat que les eleccions eren d'àmbit estatal, les eleccions equivalien a Catalunya a un plebiscit sobre el grau de consciència d'identitat nacional i sobre la voluntat de reivindicar l'autogovern. Així ho entengueren els principals partits —de l'esquerra al centre— quan el tema de les reivindicacions nacionals passà a primer terme de llurs campanyes, excepció feta del continuïsmes de dreta i de la més ambigua posició de la coalició del Govern. La resposta del cos electoral era tant més imprevisible quan, a la pràcticament total renovació per edat a què ens hem referit, calia adjuntar el fet de la presència d'una immigració massiva, sense possibilitat històrica d'integració per via institucional pública i sovint aïllada per les condicions socials.

2. LES FORCES POLÍTIQUES CONCURRENTS

El quadre català de forces polítiques quedava situat per la combinació de dos eixos: el general de dreta-esquerra i el més específic de nacionalisme-centralisme. La combinació de les dues posicions complicava —en relació a la resta de l'Estat— el ventall de l'oferta política al ciutadà.

Per altra part, si els electors eren novells en la seva gran majoria, també ho eren les organitzacions polítiques amb l'excepció d'algunes formacions que heretaven, amb més o menys fidelitat de fons, les denominacions del període republicà.

Per raons de consistència programàtica, de recursos organitzatius i econòmics i d'homologació europea, podem retenir com a opcions principals set orientacions o partits, que podem classificar sobre l'eix convencional dreta-esquerra:

a) el continuïsmes reformista d'Alianza Popular - Convivència Catalana, d'origen franquista;

b) l'intent de dreta moderna organitzada des del Govern, que representa Unión del Centro Democrático;

c) l'intent de dreta autòctona, basada en la democràcia cristiana històrica —UDC— i en un grup d'homes d'empresa amb vocació pública —CC— que formen la coalició UCDCC;

d) el nacionalisme de centre i centre-esquerra, que coaliga CDC, EDC, PSC-R i FNC en el Pacte Democràtic per Catalunya;

e) el nacionalisme esquerrà històric d'ERC, encapçalant una heterogènia coalició de partits no legalitzats, independents i moviments populars;

f) un socialisme d'homologació europea, en fase de gestació per agrupament de collectius diversos, sota el rètol de Socialistes de Catalunya, PSC-PSOE;

g) l'eurocomunisme d'un partit històric i autòcton, el PSUC, fundat el 1936, marcat per l'experiència de la III Internacional i alineat amb els partits comunistes (Itàlia, Espanya) més reticents al sovietisme.

Si intentem ara situar aquests grups sobre la dimensió centralisme-nacionalisme, podem assenyalar de forma aproximada que afirmen el caràcter nacional de Catalunya i reclamen institucions pròpies d'autogovern polític totes les formacions que van des de UCDCC fins al PSUC. En canvi, queden més inclinats cap al centralisme tant AP, com UCD, que no afirmen la nacionalitat catalana i semblen situar les seves aspiracions en una regionalització administrativa.

Les afinitats entre les set opcions registrades es fan paleses en les candidatures al Senat, on —per exigències d'una fórmula electoral majoritària— es redueixen les possibilitats amb expectativa d'èxit. Per a la Cambra Alta, el ventall anterior queda reduït juntament amb independents i altres a les opcions següents:

a) els candidats d'AP-Convivència Catalana;

b) els candidats d'UCD;

c) els candidats de Democràcia i Catalunya, amb el suport d'UDC i PDC;

d) els candidats de l'Entesa dels Catalans, amb el suport de socialistes, comunistes i la coalició Esquerra de Catalunya.

3. ELS RESULTATS

El procés electoral es desenvolupa sense irregularitats importants i els seus resultats són acceptats políticament —malgrat llurs deficiències tècniques— per totes les forces. Retinguem ara algunes observacions referides a l'orientació general de l'electorat, a la configuració territorial del vot i als efectes deformadors del sistema electoral.

a) La decidida voluntat de canvi

Els resultats reflecteixen, en primer lloc, la voluntat generalitzada de l'electorat respecte de la situació política anterior. Aquesta voluntat s'expressa en:

- (i) la pobra acollida atorgada —en comparació amb la resta de l'Estat— a les opcions vinculades al règim anterior, fins i tot a les que presenten una intenció reformista, com la formació centrista patrocinada pel Govern;
- (ii) el suport predominant als partits de l'esquerra homologable de l'Europa occidental, amb l'èxit de dos partits —com el socialista i el comunista— sense cap tradició electoral a casa nostra;
- (iii) l'adhesió —en conjunt— a tots els grups que recullen l'afirmació nacional i la pretensió d'autogovern, enfront d'altres aproximacions tímides de caràcter «regionalista».
- (iv) una participació d'intensitat sense precedents i —com veurem després— sense continuïtat.

b) Un esquema partític diferenciati

Aquest electorat, que es pronuncia majoritàriament per tendències d'esquerra i que s'identifica predominantment amb els plantejaments autonomistes, produeix un esquema quadripartític, clarament diferenciati de l'esquema estatal de forces polítiques. Aquesta especificitat de la societat política catalana l'acosta més al quadre que presenten societats socioeconòmicament més complexes i amb més tradició democràtica.

c) Les «Catalunyes de la geografia electoral»

Si l'observació anterior és vàlida en l'anàlisi global dels resultats, l'examen cartogràfic de la implantació dels diferents grups i partits ens permet detectar tres espais o àmbits que podem catalogar com les tres «Catalunyes electorals»:

— La Catalunya Vella, que coincideix en part amb la dels historiadors, constituïda per les comarques de Girona i del centre-nord de la província de Barcelona, on l'abstenció és relativament baixa i en la qual el PDC i els socialistes s'erigeixen en pols principals de la distribució del vot. Es tracta de la Catalunya més equilibrada en els seus aspectes socials i econòmics, de més alt nivell de renda i de més equitativa repartició de la mateixa. D'aquesta estructura se separen les terres del Pirineu lleidatà, amb baixa taxa de participació, on és important la presència del PDC, que hi té el seu competidor en UCD o UCDCC. Aquestes dues característiques ens aproximen al patró següent de distribució del vot.

— La Catalunya Nova constituïda per la major part de les províncies de Lleida i Tarragona, on l'abstenció és relativament elevada i en la qual són més presents forces dretanes com AP, UCD i UCDCC, amb menor

presència del PDC i de l'esquerra convencional. Es tracta, en termes generals, d'una Catalunya amb sector primari predominant, juntament amb serveis turístics recents i indústria escassa o inexistent.

— Una Catalunya Novíssima, concentrada entorn de la capital del país, caracteritzada per la concentració urbana i industrial i per l'assentament massiu de la immigració assalariada. En aquest àmbit de l'anomenada Àrea Metropolitana de Barcelona l'hegemonia de l'esquerra és contundent, amb debilíssima presència del PDC, UCD i AP.

Aquests tres espais tenen, naturalment els seus illots i les seves excepcions derivades de condicions particulars. Però, en termes generals, semblen estructurar l'entramat polític d'aquell cos electoral novell de què parlàvem al principi.

d) Les deformacions del sistema electoral

Destinat a donar avantatge als partits més importants en cadascuna de les circumscripcions, el sistema electoral produeix una deformació clara en la relació entre vots obtinguts i escons assignats a cada partit o candidatura. Aquest efecte «desproporcionaltzador» queda prou de manifest en el quadre següent, on els partits o candidatures més ben situats en les circumscripcions que disposen de pocs escons (Girona, Tarragona, Lleida) avantatgen els partits menors o aquells que concentren la seva força electoral.

Partits i coalicions	% Vots	% Escons	Diferència	Vots per Escó
AP	3.5	2.1	— 1.4	108.333
UCD	16.8	19.1	+ 2.3	57.254
UCDCC	5.5	4.2	— 1.3	86.395
PDC	16.8	23.4	+ 6.6	46.786
EC	4.6	2.1	— 2.5	143.954
SC (PSC - PSOE)	28.4	31.9	+ 3.5	58.024
PSUC	18.2	17.0	— 1.2	69.766

III. EL REFERÈNDUM CONSTITUCIONAL DEL 6 DE DESEMBRE DE 1978

1. L'OBJECTE DE LA CONSULTA I LA SITUACIÓ POLÍTICA

Per imperatiu de la Llei per a la Reforma Política, el projecte de Constitució elaborat per les Corts elegides el 15 de juny de 1977 havia de ser sotmès a referèndum popular. Es tractava del primer referèndum de l'accidentada història constitucional del nostre país, si deixem al marge les consultes plebiscitàries convocades pel general Franco.

a) El projecte de Constitució

Amb activa intervenció dels parlamentaris catalans, el projecte de Constitució era resultat d'una laboriosa gestació de 18 mesos en el si de les Corts bicamerals. Pot dir-se que es tractava del primer text fonamental de la història contemporània espanyola que no procedia d'una imposició —més o menys violenta— d'un sector polític, sinó de l'acord negociat —en clima de «consens»— per part de les principals forces de l'Estat. Des del punt de vista català, incorporava —també per primera vegada— un reconeixement de les nacionalitats i un complex sistema d'estructuració territorial de l'Estat, que permetia la recuperació del règim estatutari perdut amb la guerra civil.

b) La desmobilització, preu del consens parlamentari

Però la dedicació preferent de les forces polítiques a l'esfera parlamentària i, més específicament, a una tasca constituent de llarga durada, provoca una disminució de la dinàmica política engegada a la mort del general Franco i que hauria tingut el seu punt fort en la campanya electoral de 1977. En plena crisi econòmica i sense alteracions fonamentals en centres neuràlgics de l'Estat, el ciutadà contempla com a relativament estrany l'itinerari tècnic del procés constituent. La consulta que se li fa sobre el tema li apareix, en certa mesura, com a redundant i sense incidència real ni sobre el propi procés constituent, ni sobre la concreta realitat quotidiana.

c) Una campanya poc incitant

La campanya propagandística —tant la desenvolupada pels mitjans oficials de l'Estat, com la duta a terme pels partits polítics— no aconsegueix de desvetllar l'interès popular. La seva mateixa insistència i la pràctica unanimitat per part dels grans partits en favor del vot afirmatiu produeixen probablement una actitud de cansament i, fins i tot, de desimplicació d'un acte que una bona part de l'electorat pot considerar superflu.

2. LES FORCES POLÍTIQUES I LES SEVES POSICIONS

La decisió dels partits catalans depèn, en bona part, de la valoració que fan de la solució constitucional al tema de les autonomies. La important intervenció d'alguns dirigents parlamentaris catalans en l'elaboració del text influeix, òbviament, aquella valoració, que té una primera expressió en les votacions parlamentàries: l'abstenció d'Esquerra Republicana i el vot en contra del senador independent Xirinacs són excepció al vot afirmatiu de tots els altres grups.

En la campanya pel referèndum, les posicions són les següents:

— A favor del vot afirmatiu, es troben a Catalunya els grups polítics més importants: UDC, CDC, UCD, PSC i PSUC.

— Per l'abstenció es pronuncia Esquerra Republicana, que considera insuficient el tractament que la Constitució dona al tema autonòmic, juntament amb alguns col·lectius d'extrema esquerra (OIC, BR, PCOE, MCC).

— Pel vot negatiu es declaren grups nacionalistes radicals, agrupats a l'entorn del senador independent Lluís Xirinacs, juntament amb grups d'extrema dreta (FE-JONS, FN) i d'extrema esquerra (LCR).

— Finalment, Alianza Popular —que no va poder mantenir una postura unitària en el Parlament espanyol— es veu obligada a concedir la llibertat de vot als seus seguidors.

3. ELS RESULTATS

Pel que fa als resultats, la nota més destacada és la forta caiguda de la participació respecte de les eleccions de 1977. La mitjana de l'abstenció per Catalunya és superior a la de l'Estat i situa el nostre país entre les comunitats menys participatives. Aquesta disminució de l'assistència a les urnes és general i distribuïda arreu de Catalunya, tot i que es manté proporcionalment la delimitació de zones més i menys participatives del país.

El vot afirmatiu és clarament majoritari a tot arreu, i dona, pel conjunt de Catalunya, una cota superior a la mitjana de l'Estat. La implantació del vot favorable al projecte constitucional revela més consistència en les terres de la Catalunya Vella i Novíssima, mentre que —relativament— sembla menys intensa en la Catalunya Nova i en la Catalunya «pobra» de l'interior.

El vot negatiu és sensiblement més reduït —en magnituds globals— a l'enregistrat a nivell d'Estat: 4'6 per cent sobre el cens, enfront del 7'9 per cent estatal. Es tracta també d'una de les magnituds més reduïdes que trobem en tot l'Estat, quan comparem les diverses nacionalitats i regions. Sembla, doncs, que no hi ha a Catalunya tanta oposició anti-constitucional d'origen ultradretà o de procedència independentista com la que presenten altres àrees a l'Estat.

El vot en blanc és lleugerament superior a la mitjana de l'Estat, però inferior a l'enregistrat en el referèndum de 1976. La seva distribució és prou dispersa, com ho és també la del vot nul.

IV. LES ELECCIONS LEGISLATIVES DE L'U DE MARÇ DEL 1979

1. EL PANORAMA POLÍTIC

De conformitat amb la Disposició Transitòria Octava de la Constitució de 1978, un Real Decret amb data del 29 de desembre del mateix any dissolia les Corts Generals i convocava noves eleccions pel dia 1 de març de 1979.

a) Unes eleccions d'aparent normalització

Es tractava, en principi, de substituir les Corts de 1977 per unes Corts ordinàries que assumissin les funcions atorgades al Legislatiu pel nou codi fonamental. Però aquesta aparent normalització era, en bona part, un pretext si tenim en compte dos elements principals. Per una part, la morfologia —composició i sistema d'elecció— de les Corts repondria encara —amb alguna variació respecte del Senat— al patró marcat per la Llei de la Reforma Política a causa de la impossibilitat temporal d'aprovar la nova llei electoral. Per altra banda, a les noves Corts correspondria la tasca principalíssima del desenvolupament constitucional en Llei Orgàniques, que precisament havien de regular els aspectes més conflictius del pacte constituent. La continuació de l'itinerari constitucional podia adoptar un sentit divers, segons el caire de la majoria parlamentària elegida: la traducció de la Constitució en textos orgànics progressius o moderats dependria dels resultats electorals.

b) Unes eleccions precautòries

Però, pel Govern presidit pel President Suárez, les eleccions legislatives anticipades representaven, en bona part, una mesura precautòria destinada a prevenir la consumació de dos fenòmens diversos, però ambdós valorats desfavorablement pel partit governamental. Aquests dos fenòmens eren, per una part, la inevitable celebració d'eleccions locals i, per altra part, l'aparició d'una nova formació de dretes com a competidora d'UCD.

Amb la convocatòria anticipada de les eleccions generals, el Govern pretenia atenuar l'impacte d'una victòria d'esquerres en les imminents eleccions locals, victòria pronosticada per l'opinió general i pels sondatges. Al mateix temps, el Govern dificultava la consolidació del seu nou competidor, la Coalición Democrática de Fraga, Areilza, Ossorio i altres, que volia substituir amb més credibilitat democràtica l'intent fracassat d'Alianza Popular. El viratge a la dreta de la campanya d'UCD i de Suárez té aquí part d'explicació.

c) *La possibilitat d'una «alternativa de govern»*

Només els socialistes manifestaven el seu acord explícit amb la nova convocatòria, perquè —dins de la lògica de la normalització d'un règim parlamentari— es considereven ben situats davant l'opinió per a forçar des de les noves Corts una combinació governamental en la qual el PSOE podia tenir una intervenció decisiva. Amb aquesta postura es diferenciaven dels altres partits: la recent Coalición Democrática per òbvies motivacions en la seva condició de creació prematura, els comunistes per la previsió de què els seus guanys eventuais no podien modificar substancialment el seu paper secundari i els «convergens» catalans, perquè tampoc en preveien cap benefici propi i sí, en canvi, el retard en la discussió del projecte d'Estatut presentat a les Corts ara dissoltes.

d) *Les Corts «estatutents»*

Per a Catalunya, l'elecció de les noves Corts implicava la designació del cos legislatiu que intervindria decisivament en l'elaboració del seu Estatut d'Autonomia. Per això, la campanya electoral a Catalunya segueix concentrada entorn del tema nacional, i, més concretament, en la reivindicació de l'«Estatut sense retallar», referint-se al projecte aprovat pels parlamentaris catalans i conegut com «Estatut de Sau». Qui seria el millor defensor a Madrid del text de Sau era, en bona mesura, el tema central de la campanya, en la qual no són encara massa freqüents els atacs entre partits que es consideren —tots— fonamentalment ocupats en la conservació de l'autogovern català.

2. LES FORCES POLITIQUES

En el quadre de forces sorgit a Catalunya de les eleccions del 1977, es produeixen algunes modificacions que repercutiran en l'enfocament de la campanya per cadascun dels col·lectius polítics. Les modificacions principals afecten a la realineació dels grups de centre-dreta, els més malparats en els resultats de 1977.

a) A la dreta, preval una operació de canvi d'imatge, substituint la desgastada i poc efectiva de l'Alianza Popular, per una representació de Coalición Democrática que assumeix el minúscul Partit Popular de Catalunya, d'Antoni de Senillosa.

b) Al centre-dreta, la coalició CC-UCD intenta afirmar-se com a formació catalana i no com a partit «sucursalista», competint amb el nacionalisme moderat de Convergència. L'adhesió a UCD d'Anton Cañelles, dirigent demòcrata-cristià nacionalista, i d'altres homes provinents del reduït col·lectiu d'UCC reforcen la imatge autòctona de la coalició.

c) La coalició entre Convergència Democràtica i Unió Democràtica

de Catalunya —sota el rètol de Convergència i Unió— representa una aliança natural que reforça el caràcter moderat d'un corrent nacionalista que es presenta com a garantia de la supervivència de Catalunya, enfront del «sucursalisme» d'UCD i de la desvirtuació marxista de socialistes i comunistes.

d) Esquerra Republicana —que, amb la seva legalització, recupera el seu nom històric— juga la carta de la intransigència nacionalista coaligada amb el Front Nacional de Catalunya. Davant de les preteses claudicacions d'altres collectius, exhibeix el seu refús de la Constitució i la seva crítica sistemàtica del projecte estatutari de Sau.

e) Els socialistes es presenten ara com a partit PSC (PSC-PSOE) resultant de la fusió de tres collectius: PSC-C, PSC-R i la Federació Catalana del PSOE.

La seva campanya gira entorn del paper preferent que volen jugar a nivell d'Estat i de Catalunya en la negociació del tema estatutari, en virtut de la seva posició hegemònica al Principat i de la seva expectativa d'alternativa a nivell espanyol.

f) Els comunistes, amb intenció de consolidar qualitativament el seu pes electoral quantitatiu, defensen la política unitària com a millor base per a la protecció dels interessos de Catalunya i, també, com a millor via per a no ser objecte d'aïllament per part de les altres forces polítiques.

g) Augmenten les candidatures de formacions menors, situades a la dreta o a l'esquerra dels grups principals que acabem de descriure. Tots pretenen capitalitzar la sensació de descontentament o desil·lusió (el *desencanto*), derivada per una banda, de la crisi econòmica, i per altra de l'aparent indefinició dels partits parlamentaris condicionats per l'estratègia constituent del «consens».

Les candidatures pel Senat reflecteixen també alguns canvis d'orientació en les aliances, fonamentalment a l'esquerra, on els socialistes no accepten les invitacions insistents a la coalició per part del PSUC. Els comunistes queden, doncs, aïllats a l'esquerra del quadre de grups parlamentaris.

3. ELS RESULTATS

Farem constar una sèrie d'apreciacions, referides respectivament al creixement de l'abstenció, a l'orientació del vot, a la geografia electoral i als efectes parlamentaris de l'elecció.

a) La confirmació de la tendència abstencionista

El referèndum constitucional del 6 de desembre de 1978 havia revelat una forta actitud abstencionista en l'electorat espanyol i català. Les eleccions de març de 1979 ens diuen que aquell fenomen no era exclusivament

imputable a la naturalesa d'una consulta referendària perquè la taxa d'abstenció es manté en cotes relativament molt elevades en comparació amb altres països europeus.

La incorporació a l'electorat dels joves majors de 18 anys, que per imperatiu constitucional tenen ara dret al sufragi, amplia probablement l'efecte inhibicionista, juntament amb els defectes tècnics —no corregits i potser incrementats— del cens electoral. Però això no pot fer ignorar els factors estrictament polítics que han pesat en la conducta abstencionista d'una bona part de la ciutadania.

b) Una pauta d'orientació relativament estable

Les eleccions de 1979 reproduïxen en línies generals la pauta d'orientació del vot marcada a l'endemà del 15 de juny de 1977, que distingeix Catalunya del conjunt de l'Estat espanyol; aquesta pauta es caracteritza per:

— un model cuatripartític, constituït per UCD, CiU, PSC i PSUC, en contrast al bipolarisme estatal UCD-PSOE;

— una accentuació de l'orientació esquerrana, més marcada que el 1977, en termes absoluts i relatius, i en la qual guanya també pes específic la presència dels partits extraparlamentaris.

Aquesta doble característica de l'esquema del vot català queda matitzada ara per una certa inèrcia estatalitzant de l'orientació electoral, que afavoreix a socialistes i ucedistes i perjudica a comunistes i convergents. La bipolarització d'Estat induïx potser a determinats electors a considerar un «vot útil» que, a la dreta, conflueix cap a UCD i, a l'esquerra cap al PSC.

c) La nacionalització del vot en la implantació territorial

Les «Catalunyes electorals» que semblaven emergir de les eleccions de 1977 segueixen essent fonamentalment vàlides per a establir diferències en la implantació territorial de les diverses forces polítiques. Però cal dir que ara es fa palès un cert procés de «nacionalització» del vot, és a dir, de distribució més homogènia de tots els partits per tot el territori, guardant òbviament les diferències de proporció.

Aquest fenomen de nacionalització que desdibuixa les zones exclusives o buides d'un o altre partit és més important pels socialistes i ucedistes, i menys notable pels convergents. Els comunistes, en canvi, segueixen amb un electorat molt concentrat a la Catalunya Novíssima, experimentant dificultats per a ser presents —amb més o menys força— al conjunt de comarques de Catalunya.

d) La deformació produïda pel sistema electoral

Tal com assenyalàvem en comentar les eleccions de 1977, el sistema d'assignació d'escons produeix un efecte desproporcionant, al comparar els sufragis i els diputats que corresponen a cadascun dels partits i

coalicions. En aquesta ocasió, les desviacions són menors, degut a què els resultats de cada formació són relativament més equilibrats. Segueixen essent, però, els grups més beneficiats aquells que obtenen resultats a les circumscripcions de menys escons, tal com revela el quadre següent:

Partits i coalicions	% Vots	% Escons	Diferència	Vots per Escó
CD (AP)	3,6	2,1	— 1,5	107.812
CC-UCD	19,0	25,5	+ 6,5	47.640
CiU	16,1	17,0	+ 0,9	60.519
ERC	4,1	2,1	— 2,0	123.496
PSC	29,2	36,1	+ 6,9	51.601
PSUC	17,1	17,0	— 0,1	64.196

Són, per tant, Centristes-UCD els que necessiten menys vots per a obtenir un escó, mentre que —d'entre els partits més importants— són els comunistes els qui necessiten més sufragis per cada diputat.

V. LES ELECCIONS MUNICIPALS DEL 3 D'ABRIL DEL 1979

1. L'OBJECTIU DE LA CONSULTA I LA SITUACIÓ POLÍTICA

Per Reial Decret 117/1979, de 26 de gener, foren convocades les primeres eleccions locals democràtiques des de les celebrades a Catalunya el 14 de gener de 1934. La convocatòria s'ajustava a la Llei d'Eleccions Locals de 17 de juliol de 1978, aprovada per les Corts de la Monarquia.

Des del punt de vista de l'anàlisi comparada, les eleccions municipals presenten algunes importants dificultats en la seva relació a les consultes de caire general. Però el fet de ser celebrades en aquesta fase inicial del nou període democràtic i la tradicional politització d'aquest tipus de consulta en el nostre país, permeten extreure'n algunes deduccions d'interès.

a) *Una elecció retardada*

La reivindicació dels «Ajuntaments democràtics» figurava entre les primeres aspiracions de l'oposició a la dictadura. Durant el període que

s'obre el 20 de novembre de 1975 i, amb més èmfasi, a partir de les eleccions de juny de 1977 es fa palesa la urgència de renovar unes corporacions locals paralitzades per la seva manca de legitimitat i per la seva penúria econòmica. Però el Govern d'UCD es resisteix a iniciar aquest procés de renovació, convençut de què els seus adversaris polítics —especialment les forces d'esquerra— hi trobaran un terreny molt favorable: l'«espectre» del 12 d'abril de 1931 pot influir en aquesta resistència. Resistència que desgasta en part la insistència dels altres partits i fa reeixir l'aprovació d'una Disposició Transitòria VII de la Llei d'Eleccions Locals, que condiciona la convocatòria de les dites eleccions a la promulgació de la futura Constitució.

b) Una expectativa de renovació

L'estructura municipal de la dictadura havia potenciat, al costat del caciquisme tradicional en les zones endarrerides del país, un nou tipus d'implicació econòmico-política entre les corporacions locals i els sectors promotors i beneficiaris d'un creixement descontrolat i especulatiu. Els costos econòmics i socials d'aquesta implicació —desgavell urbanístic, carestia de l'habitatge, dèficit d'equipaments i serveis socials, etc.— són potser més sentits a nivell popular que les grans reivindicacions democràtiques, d'aparença més abstracta. L'expectació per canviar l'administració municipal és, per tant, de considerable intensitat i és potenciada per l'acció conscienciadora de les associacions de veïns i dels moviments populars, sovint inspirats des de la clandestinitat dels partits polítics.

c) Una regulació legal rígida

La Llei d'Eleccions Locals aprovada el 1978 determina, entre altres punts, una regulació homogènia per tots els municipis espanyols de més de 250 habitants. Així doncs, unitats molts diverses de tamany i problemàtica són sotmeses a una normativa en la que destaca el paper preponderant atorgat als partits polítics en la confecció de candidatures tancades i bloquejades (art. 11, 14, 15). Aquesta «partidificació» formal de les eleccions, quan les organitzacions a nivell local són sovint molt fràgils o inexistents o quan les divisòries locals són marcades per eixos diversos d'un sistema de partits a escala nacional, produirà deformacions en el quadre competitiu de cada població i serà tal vegada un dels factors inhibidors de la participació.

2. LES FORCES POLÍTIQUES I LA SEVA POSICIÓ

Davant la convocatòria electoral, els partits amb protagonisme fins i tot formal atorgat per la Llei es veuen obligats a combinar les estratègies polítiques globals amb les circumstàncies específiques de cada localitat.

La presentació amb etiqueta de partit o sota la forma d'agrupacions d'electors, la selecció d'aliats, la formació de candidatures són tres problemes que cada força política ha de resoldre en condicions d'infraestructura política poc consolidada i de feblesa econòmica derivada de les recents eleccions de l'1 de març anterior.

a) En ordre de presències electorals amb etiqueta de partit, les més nombroses corresponen a Convergència i Unió, que fa un esforç considerable per a competir amb el seu nom en la major part dels municipis d'una certa dimensió. Segueixen socialistes i ucedistes, en proporcions similars, mentre que els comunistes limiten la seva presentació com a tals a un menor nombre de municipis. Coalició Democràtica, com a tal, només té presència excepcional.

b) Quant a coalicions —que prenen la forma d'agrupacions d'electors, previstes per la Llei—, l'intent global d'un «bloc de progrés» que agrupi a convergents, socialistes i comunistes no és recollit per les dues primeres forces, que prefereixen els pactes postelectorals. Això no obstant, sota la forma legal d'agrupacions d'electors, socialistes i comunistes donen suport a candidatures concertades en bon nombre de poblacions, mentre que són menys les agrupacions recolzades en socialistes i convergents.

c) Quant a les campanyes, cal dir que se celebren en clima de previsible victòria de l'esquerra, que realitza una acció propagandística intensa i molt crítica de la situació municipal anterior. UCD, per la seva banda, desplega una considerable abundància de recursos, tot i que la seva imatge queda massa lligada a la crisi municipal que precisament es vol solucionar. Per la seva banda, CiU participa de l'actitud crítica de l'esquerra i es presenta com a alternativa moderada per a una gestió municipal.

3. ELS RESULTATS

La diversitat de resultats produïts als gairebé mil municipis de Catalunya dificulta un comentari de conjunt. No obstant, l'observació dels resultats en els municipis de més de dos mil habitants— que agrupen, en conjunt, gairebé el 90 per cent de la població catalana— permet algunes deduccions globals.

a) Una abstenció diversificada

L'augment global de l'abstenció emmascara una pluralitat de situacions a nivell local. En efecte, és la Catalunya Novíssima —la més poblada, urbanitzada i industrial— la que més incrementa la seva abstenció, en línies generals. En canvi, la Catalunya Vella i la Catalunya Nova presenten un panorama divers, car són molts els municipis on la participació és més intensa que en les recents eleccions legislatives.

D'anàlisis més detallades sembla deduir-se que l'abstenció —des del punt de vista dels grups socials— té les seves cotes més intenses entre els dos extrems de l'escala social: assalariats de les ciutats dormitori del suburbi barceloní i elements benestants de les zones residencials.

b) Una victòria relativa de l'esquerra

La victòria de les forces d'esquerra en la major part de les poblacions importants sembla respondre a l'expectativa general de canvi municipal. Contemplada en detall, aquesta victòria recolza sobre un avenç general del PSUC, especialment intens en la Catalunya Novíssima de l'Àrea Metropolitana. En canvi, el PSC —sense perdre la primàcia— retrocedeix en general i molt especialment en aquesta mateixa Catalunya Novíssima, tot i que aquest retrocés general és contrapesat —també a nivell simbòlic— pels avenços a les ciutats de Barcelona i Lleida.

c) L'alternació de posicions al si de la tendència moderada

Cal destacar l'avenç de CiU, respecte de la seva posició en les recents legislatives de l'1 de març. Per contra, UCD perd sovint —i de vegades espectacularment— bona part dels sufragis de les esmentades eleccions parlamentàries, fet tant més significatiu ja que no té a la seva dreta cap competidor qualificat a l'haver-se inhibit Coalició Democràtica. Aquest doble moviment altera la posició relativa entre CC-UCD i CiU, que per primera vegada —des del 1977— assoleix una presència significativa a la major part del territori català, tant més important quant menor és la dimensió dels municipis.

d) Quant als partits menors, cal assenyalar el progrés d'ERC en els pocs llocs on es presenta amb la seva pròpia denominació. En canvi —i malgrat algunes expectatives— són pràcticament escombrades les candidatures extremes de dreta i esquerra: el sistema català de partits no presencia, per tant, cap innovació particular a nivell local...

Així doncs, després de les primeres eleccions locals democràtiques, l'administració municipal de Catalunya es renova de forma gairebé total i, especialment en les aglomeracions municipals urbanes, queda sota la gestió de l'esquerra. Segons les circumstàncies locals, CiU bascula cap a algunes poblacions on es configura un «pacte de progrés» —amb convergents, socialistes i comunistes—, mentre que en altres CiU prefereix inclinar-se a la seva dreta, governant en solitari o aliant-se amb altres representacions.

VI. EL REFERÈNDUM ESTATUTARI DEL 25 D'OCTUBRE DE 1979

1. L'OBJECTIU DE LA CONSULTA I LA SITUACIÓ POLÍTICA

Convocat per Reial Decret-Llei 14/1979, de 14 de setembre (BOE 24/9/79) el referèndum del 25 d'octubre de 1979 constituïa un tràmit processal en l'elaboració de l'Estatut d'Autonomia, d'acord amb les previsions de la Constitució de 1978. Segons aquest codi fonamental, el procés estatuent havia de superar en síntesi les fases següents:

- 1) Projecte elaborat i aprovat pels parlamentaris catalans («Estatut de Sau») (agost-novembre de 1978).
- 2) Negociació del text entre els parlamentaris catalans i la Comissió Constitucional del Congrés (juliol-agost de 1979).
- 3) Referèndum popular (25 d'octubre de 1979).
- 4) Ratificació per les Corts Generals (desembre de 1979).
- 5) Promulgació real (18 de desembre de 1979).

a) Una tramitació llarga i complexa

En aquest procés lent que dura més de 15 mesos i és interromput per les dues eleccions de 1979, els aspectes mítics de l'Estatut d'Autonomia queden submergits per la complexa discussió jurídico-política protagonitzada pels parlamentaris. Quan arriba la fase de la consulta popular, l'acceptació general del text per part de les forces polítiques principals converteix el referèndum en un tràmit que no té la capacitat mobilitzadora d'altres consultes de resultat incert. No era previsible, doncs, que es repetís a les urnes l'exaltació plebiscitària de la manifestació de l'11 de setembre de 1977.

b) El desgast de la Generalitat provisional

No ha de ser negligit tampoc l'efecte poc mobilitzador que es deriva de l'acció de la Generalitat provisional. Llastada en les seves poques iniciatives pel pretext de la política d'unitat i en bona part fracassada quant al ritme de les transferències de serveis estatals que el Govern central bloqueja, la Generalitat provisional no constitueix pas un factor animador de la política catalana. El clima general de «desencanto» té, doncs, a Catalunya un accent especial.

c) Una campanya discreta fins a la pobresa

En aquest clima polític poc engrescat, la campanya propagandística queda bàsicament limitada a la realitzada oficialment des de la Generalitat,

car els partits polítics redueixen les seves actuacions a un nivell indispensable d'afirmació d'acord amb el text estatutari.

La campanya de la Generalitat, per la seva banda, intenta superar dos importants obstacles. El primer resideix en l'actitud negativa del propi President Tarradellas, que repetidament declara en públic el seu judici advers sobre el projecte d'Estatut. El segon obstacle rau en la dificultat comunicativa que representa evitar el to insistent i simplista de caire plebiscitari, sense incórrer en la grisor d'una pobra exposició didàctica. Si tenim en compte, a més, que la Televisió d'Estat no facilita l'accés al mitjà i redueix la seva atenció al tema, podem fer-nos un quadre clarament negatiu quant a l'esforç de la campanya referendària.

2. LA POSICIÓ DELS PARTITS

El text final de l'Estatut, votat per les Corts generals, havia reunit el consentiment de les principals forces polítiques catalanes: ucedistes, convergents, socialistes i comunistes. Només Esquerra Republicana, d'entre els parlamentaris, va abstenir-se en la votació final de la Comissió Mixta, però donant el vot afirmatiu en el Ple del Congrés de Diputats.

Durant la campanya del referèndum, les posicions es delimiten de la següent manera:

— A favor del vot afirmatiu es pronuncien els grups polítics més importants: CC-UCD, CiU, PSC i PSUC, juntament amb d'altres formacions menors. Esquerra Republicana, amb una posició molt crítica davant del text, no es decideix, però, a reclamar obertament ni l'abstenció ni el vot negatiu.

— Pel vot negatiu fan campanya petites formacions d'extrema esquerra (LCR) i d'extrema dreta (FE-JONS, FN).

— Per l'abstenció es declaren alguns sectors nacionalistes radicals (PSAN) i partits d'extrema esquerra (MCC, PCOE, BR).

— Finalment, la llibertat de vot —incluint l'abstenció— és la posició adoptada per Alianza Popular, i pel Partido Socialista de Andalucía, que es manifesten crítics del document estatutari.

3. ELS RESULTATS

Distingim també aquí algunes apreciacions generals sobre els resultats i la seva implantació territorial.

a) *Els aspectes generals*

Assenyalem el que fa referència a la participació i a les diverses opcions de vot.

— L'abstenció augmenta i assoleix el seu nivell més alt —excloses les eleccions municipals— des del juny de 1977. Així doncs, persisteix la tendència a la inhibició d'una part considerable de l'electorat potencial.

— El vot afirmatiu és rotundament majoritari entre els sufragis expressats (88,1 per cent sobre els vots);

— El vot negatiu (4,6 per cent sobre el cens electoral) és més elevat que en els dos altres referenda del període (1976 i 1978);

— La suma de vots blancs i nuls (2,4 per cent sobre el cens) és per primera vegada inferior als vots negatius, com si la normalització de les condicions polítiques generals portessin els electors dubtosos o contraris al projecte a una posició definida —abstenció o vot negatiu, respectivament— en comptes de «refugiar-se» en el vot blanc o nul.

b) La distribució territorial del comportament

Veiem com es distribueixen territorialment els possibles comportaments:

— Quant a l'abstenció es manté la tònica de consultes anteriors que mostren un comportament més abstencionista a la major part de les comarques de la Catalunya Nova (circumscripcions de Lleida i Tarragona), coincidents amb una composició social de predomini rural i regressiu, juntament amb una orientació política favorable a la dreta i, particularment, a UCD. Així mateix, l'abstenció és notable en el context urbà del Barcelonès i Tarragonès. En canvi, són més participatives les àrees de Girona i interior de la circumscripció de Barcelona de composició socioeconòmica més equilibrada. A l'interior de la ciutat de Barcelona es reproduceix una certa analogia amb aquell esquema, quan les zones més abstencionistes en el referèndum estatutari són justament les situades als dos extrems de l'escala de composició social: les més benestants i les més deprimides, tot i que les motivacions poden ser diverses.

— El vot afirmatiu té la seva gran implantació en la Catalunya Vella —terres de Girona i interior-nord de Barcelona. No aconsegueix —en termes relatius— cotes tan altes en la Catalunya Nova —amb l'excepció de tres comarques— i en part de la que hem denominat Novíssima —Baix Llobregat, Vallès Occidental i Barcelonès— corresponents a zones de forta població d'origen immigrat.

— El vot negatiu és relativament més elevat en els contextos urbans de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, i el Tarragonès, on s'assenta també —com sabem— un gruix important de la immigració.

— Finalment, el vot blanc i nul és prou escàs per a poder assenyalar zones o delimitar territoris.

En resum, pot afirmar-se que, juntament amb una acceptació indiscutible del text referendat, la consulta ens revela la inhibició d'una part substancial de l'electorat, en el que —a més a més de l'abstenció estructural o permanent de la Catalunya rural de l'interior— pren cos una abstenció «política» —de reticència o oposició a l'Estatut— en zones d'urbanització recent, on també és present amb més relleu el vot negatiu.

VII. LES ELECCIONS AL PARLAMENT DE CATALUNYA DEL 20 DE MARÇ DEL 1980

1. EL PANORAMA POLÍTIC

Les eleccions del 20 de març de 1980, convocades per Decret de la Presidència de 17 de gener de 1980, representen, a Catalunya, el punt final del cicle iniciat amb la mort del general Franco i la restauració de la Monarquia parlamentària. El seu objectiu és la formació del primer Parlament de la III Generalitat, que n'haurà d'elegir el President d'acord amb les normes de l'Estatut de 1979 (Disposicions Transitòries Quarta i Cinquena i articles 31 i 36).

Aquesta crida a les urnes —la setena en menys de quatre anys— situa l'electorat i les forces polítiques catalanes en una nova tessitura que determina alguns aspectes de la campanya electoral.

a) L'intent de moderar el creixement de l'abstenció

Un primer esforç dels partits s'adreça —amb més o menys intensitat— a contrapesar la tendència abstencionista que a Catalunya —com arreu de l'Estat— es manifesta amb persistència des del juny de 1977. Tant els grups de dreta com els d'esquerra desenvolupen una campanya molt més enèrgica que la portada a terme amb ocasió de les eleccions legislatives de 1979.

b) Un «test» per a la resta de l'Estat

L'elecció constitueix també un «test» a nivell d'Estat, car Catalunya és peça bàsica del nou edifici constitucional i prova de l'opció autonòmica que es dibuixa en el codi fonamental de 1978. Però Catalunya com a comunitat reuneix el més alt percentatge (16,7 %) de l'electorat espanyol, i les seves reaccions poden tenir importants conseqüències per a l'estratègia de totes les forces polítiques. La presència a Catalunya de tots els dirigents dels partits estatals és una mostra de la importància que s'atorga a les eleccions des d'aquella perspectiva.

c) La hipoteca del «govern provisional d'unitat»

Els partits i coalicions catalans arrossegueu l'«unitarisme» del període provisional que els impedeix l'intercanvi de crítica concreta sobre l'actuació respectiva de cada grup. No hi ha, doncs, enfrontaments sobre l'acció política anterior, de la qual tots en són —almenys teòricament— responsables. Només els no parlamentaris poden sotmetre a crítica de desgast als responsables del període anterior.

d) Un debat predominantment ideològic

Però tampoc especifiquen els partits i coalicions algunes opcions de

futur, ni quant a les possibles coalicions de govern que acceptarien, ni quant a un programa massa concret d'actuació. Aquest últim fet es ja normal en la majoria de les campanyes electorals d'altres països, orquestades sobre nocions molt simples i imatges personals, més que no pas sobre compromisos de govern.

En el cas català, un esquema partític com el que previsiblement s'havia de confirmar aconsellava deixar portes obertes a possibles combinacions posteriors. Només els comunistes insisteixen —juntament amb l'ex-President Tarradellas— en la conveniència de continuar el govern d'unitat. Per la seva part, CiU anuncià la seva voluntat de no pactar amb el PSUC, al·legant incompatibilitats ideològiques fonamentals.

Així es reforçava el caràcter ideològic d'una campanya mancada de debats sobre programes o sobre estratègies, en la qual els partits de dreta i centre —amb el suport d'una agressiva activitat de la patronal catalana, «Foment del Treball»— s'esforcen per alertar a l'electorat sobre la —segons ells— radical transformació que representaria una majoria «marxista». Per obra de la propaganda, l'elecció d'un Parlament autonòmic de facultats restringides sembla haver de possibilitar un capgirament total del «model de societat», els aspectes més substantius de la qual queden en realitat fora de les competències autonòmiques.

e) Una dinàmica presidencialista

Les circumstàncies esmentades —manca de definició programàtica, escassa crítica recíproca— porten també —juntament amb els condicionants de la moderna publicitat— a una personalització de les opcions. L'elecció, de fet, esdevé «presidencial», en lloc de parlamentària, i són les figures dels líders les que pràcticament concentren l'atenció. Val a dir, a més a més, que la Generalitat provisional influeix també sobre aquest plantejament, degut a la imatge fabricada pel «tarradellisme» entre 1977 i 1979.

2. LES FORCES POLÍTiques I LA SEVA POSICIÓ

Les forces polítiques concurrents són pràcticament les mateixes que han participat en les eleccions legislatives a nivell d'Estat, amb la novetat de la presència del Partido Socialista de Andalucía-Partido Andaluz.

— a) A la dreta, una nova operació de canvi d'imatge intenta retrobar un espai polític més conservador que la UCD. Solidaritat Catalana, amb direcció i finançament empresarial, es presenta únicament a 2 circumscripcions.

— b) Centristes-UCD convertits ara en partit i sense excessiva seguretat en el seu èxit s'ofereixen com a garants de la continuïtat i de la vinculació amb el Govern de Madrid, fent èmfasi en l'amenaça al «model de societat» que representa —segons ells— l'esquerra catalana.

— c) Convergència i Unió juga a fons en el terreny que considera propi, amb una campanya intensa i abundant en recursos. Per una part, contraposa la seva definició rotundament nacionalista i la figura ben coneguda i vocacionalment «presidenciable» de Jordi Pujol a la desdibuixada trajectòria i personalitat del seu adversari «natural», CC-UCD. Per altra part, adopta accents de realisme assenyat de cara a l'esquerra —especialment, als socialistes—, les propostes de la qual desqualifica com aventureristes i exòtiques respecte del «model global de societat».

— d) Esquerra Republicana accentua el seu radicalisme nacionalista i fa al·lusió a la seva legitimitat històrica —els Presidents de la II Generalitat— per a ser present ara, de forma decisiva, en el nou Parlament, en el qual aspira a jugar un paper d'equilibri determinant davant la previsible igualació entre els grups més importants;

— e) El PSC adopta, sense ser-ho, el paper de partit en el poder que aspira a la reconfirmació de la confiança electoral, amb el handicap de no poder presentar òbviament un balanç de realitzacions que contrapesi la sensació d'insatisfacció social i econòmica experimentada al país. Tal vegada poc intensa i excessivament confiada, la seva actuació és en conjunt poc agressiva en comparació amb la dels seus competidors;

— f) Per la seva part, el PSUC es troba en la difícil situació de predicar una política d'unitat que cap altra formació política comparteix i d'aspirar a la coalició d'esquerra amb un *partner* —el PSC— que no es vol comprometre. Objecte preferent de l'atac «antimarxista», el PSUC no se sent massa amenaçat davant del seu propi electorat, mentre —per la gairebé impossible via d'un candidat independent a la Presidència— s'esforça per assegurar davant la resta de la ciutadania el seu procés de legitimació democràtica.

— g) El Partido Socialista de Andalucía-Partido Andaluz s'adreça a la població d'origen immigrat, oferint un programa de «defensa del pueblo andaluz» al qual considera minoria forastera —estrangera, si es vol— a Catalunya. Aquesta incitació —respectuosa en la forma, però provocativa en el fons— situa, sobretot, els partits d'esquerra —que recullen el seu suport entre bona part de la classe obrera d'origen immigrat— en la necessitat de perfilar la seva reflexió teòrica i la seva actitud programàtica davant del complex tema de la immigració a Catalunya i del seu futur.

— h) També són presents a la contesa electoral els grups representatius de moviments independentistes, dividits en aquesta ocasió en dos coalicions principals —BEAN i Nacionalistes d'Esquerra— que intenten una presència —encara que mínima— per a contrastar parlamentàriament la posició, segons ells excessivament acomodàcia, dels grans partits.

3. ELS RESULTATS

Les eleccions de 1980 alteren de manera important el panorama dibuixat per les dues consultes de 1977 i 1979, especialment pel que fa a l'absència, al quadre general de forces polítiques i a la seva implantació.

a) L'estancament del baix nivell de participació

El percentatge de participació disminueix encara respecte de les eleccions legislatives de 1979, tot i que s'incrementa lleugerament respecte de les eleccions locals del mateix any. Aquesta persistent tendència a la inhibició electoral pot explicar-se en part per la freqüència de consultes: els catalans han estat cridats a les urnes almenys un cop cada sis mesos en un període inferior als 5 anys. Però cal esbrinar altres factors inhibidors de la participació, que poden deduir-se de la variació territorial de l'absència, que sembla augmentar en els àmbits que —per aproximació— denominem com Catalunya Nova i Novíssima, mentre es manté estabilitzada relativament en la Catalunya Vella i, des d'una perspectiva de grup social, entre els sectors socialment benestants.

b) Una clara modificació del sistema de partits

Importants variacions en la posició de les diverses forces polítiques alteren el sistema de partits que semblava dibuixat des del 1977.

— Per una part, la competició CC-UCD - CiU es resol decididament en benefici de la segona. Mentre que CC-UCD perd la meitat de la seva quota electoral, CiU s'erigeix en primer partit català amb augment acusat de la seva força (+ 6,2) i a bona distància dels altres grups.

— Per altra part, el PSC experimenta una davallada considerable (— 6,1) en probable benefici de l'abstencionisme, d'ERC i, en alguna mesura, de CiU. Això li fa perdre la primera posició del *ranking* polític català i l'acosta al PSUC que manté la seva força pràcticament intacta.

— Entre els partits menors, ERC es veu considerablement afavorida per l'electorat, gairebé doblant la seva porció de sufragis, mentre que el PSA avança —amb 1,6 per cent del cens— a la nova dreta de Solidaritat Catalana.

Amb aquestes alteracions, l'esquema quatripartític sorgit de les eleccions del 1977 i confirmat el 1979 es converteix en un model més complex, en el qual només tres formacions —CiU, PSC i PSUC— superen el 10 per cent del cens, seguides d'altres dues —CC-UCD i ERC—, situades entorn del 5 per cent. La clara orientació a l'esquerra del primer model queda també molt matitzada, car només podria parlar-se ara d'orientació a l'esquerra amb el còmput addicional dels vots d'ERC i el PSA.

Finalment, remarcuem que la modificació de situacions relatives entre CC-UCD i CiU, per una part, i entre PSC i PSUC, per l'altra, tenen una

significació superior a l'estrictament quantitativa, amb probables repercussions sobre el joc estratègic entre partits.

c) La implantació territorial

La novetat més important quant a la distribució territorial del vot la constitueix el progrés de CiU arreu de Catalunya, «nacionalitzant» el seu electorat que s'estén de forma significativa per comarques de la Catalunya Nova i, fins i tot, de la Novíssima on havia tingut fins aquest moment una molt feble presència.

En canvi, CC-UCD recula en general a tot Catalunya, i el seu reducte principal —que comprèn bàsicament la circumscripció de Lleida i les terres de l'Ebre— queda més clarament delimitat en un context general poc favorable a la seva oferta electoral.

A l'esquerra, el retrocés del PSC es dona a tot el territori nacional, però s'acusa de forma més aguda en les terres de Ponent i en les comarques de Tarragona, on simètricament avança ERC. Aquest partit, per la seva banda, experimenta també una relativa «nacionalització» de la seva implantació, a l'obtenir quotes de certa significació en zones on fins aquest moment no havia aconseguit de penetrar.

Quant als comunistes, pot afirmar-se que un cop més manifesten alhora la consistència de la seva clientela electoral i la seva dificultat per desbordar els límits territorials on es concentra.

Finalment, l'audiència del PSA només es registra de forma significativa en l'àrea de la Catalunya Novíssima, en clara superposició a les zones d'influència socialista i comunista, i tal vegada amb més força relativa allí on la població d'origen immigrant s'ha assentat més recentment.

d) Els efectes parlamentaris de l'elecció

Com és sabut, les primeres eleccions de la III Generalitat —a l'espera d'una llei electoral pròpia— s'han celebrat d'acord amb la normativa estatal modificada en l'importantíssim punt de la quantitat d'escons per circumscripció (Disposició Transitòria Quarta de l'Estatut).

Aquesta modificació, que consisteix en l'augment de diputats que pertiquen a cadascuna de les quatre circumscripcions, té l'efecte de proporcionalitzar de forma més precisa la relació entre sufragis obtinguts per cada candidatura i escons que els són assignats, tal com queda de manifest en el quadre següent:

Partits i coalicions	% Vots	% Escons	Diferència	Vots per Escó
CC - UCD	10,5	13,3	+ 2,8	15.978
CiU	27,7	31,8	+ 4,1	17.553
ERC	8,9	10,3	+ 1,4	17.306
PSA	2,6	1,4	— 1,2	36.050
PSC	22,3	24,4	+ 2,1	18.448
PSUC	18,7	18,5	— 0,2	20.379

Malgrat la disminució de la desproporció de la representació parlamentària, segueixen manifestant-se algunes desigualtats quant al nombre de vots necessaris per guanyar un escò. CC-UCD continua en la millor situació, mentre que el PSUC és —si ens limitem als partits de dimensions similars— el pitjor tractat per la distribució d'escons. Notem, finalment, que ERC apareix ara entre les formacions afavorides per la desproporcionabilització.